

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษ ในบริบทการอุดมศึกษาไทย*

IDENTIFYING AND VALIDATING THE ACADEMIC LEADERSHIP COMPONENTS OF ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTORS IN THAI HIGHER EDUCATION

นันท์ณัฐ เวียงอินทร์^{1*}, อำนวย ไชยสงค์², ณัฐพล วงศ์ประทุม³, ธัญยาภักดิ์ คมธัญนิธิชัยวัฒน์⁴

Nanthanut Wiangin^{1*}, Amnat Chaisong², Natthapon Wongprathum³, Thanyaphak Khomthathnithichayawat⁴

¹คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กาฬสินธุ์ ประเทศไทย

¹Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Kalasin, Thailand

²โรงเรียนบ้านดงเต่าโนนจันท์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 นครพนม ประเทศไทย

²Ban Tap Tao Non Chan School, Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1, Nakhon Phanom, Thailand

³โรงเรียนทรายมูลหนองกุงทรายศรีพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 สกลนคร ประเทศไทย

³Saimoon Nongkung Saisri Pittaya School, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2 Sakonakorn, Thailand

⁴โรงเรียนบ้านสังเปือย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 สกลนคร ประเทศไทย

⁴Bansongpuie School, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 3, Sakonakorn, Thailand

*Corresponding author E-mail: Nanthanut.wi@ksu.ac.th

*Tel: 080-454-6615

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อยืนยันและปรับปรุงองค์ประกอบ และ 3) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อมูลเชิงปริมาณด้วยความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย 2) การพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ 3) การเป็นผู้นำ 4) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ 5) การสร้างแรงจูงใจ 6) ทักษะของผู้สอนภาษาอังกฤษ 7) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และ 8) การสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการควรครอบคลุมการกำหนดทิศทาง การพัฒนาวิชาชีพ การสร้างความร่วมมือและการส่งเสริมการเรียนรู้โดยบูรณาการความรู้ด้านภาษา การสอนและเทคโนโลยีสู่การปฏิบัติจริง ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.85$, $S.D. = 0.34$) ขณะที่องค์ประกอบการสร้างแรงจูงใจมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($M = 4.81$, $S.D. = 0.38$) ผลการวิจัยใช้เป็นกรอบพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษและเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้สอนภาษาอังกฤษ, การอุดมศึกษาไทย

Abstract

The study aimed to investigate and evaluate the appropriateness of the components of academic leadership among English language instructors in the context of Thai higher education. A mixed-methods research design was employed and conducted in three stages: 1) synthesis of relevant documents and research studies; 2) semi-structured interviews with five experts to confirm and refine the components; and 3) evaluation of the appropriateness and feasibility of the components by five experts. The research instruments consisted of a document analysis form, a semi-structured interview protocol, and a five-point rating scale questionnaire. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using frequency, mean, and standard deviation. The findings revealed that academic leadership among English language instructors comprised eight components: 1) vision and goal setting, 2) professional development for English language teachers, 3) leadership, 4) learning community building, 5) motivation, 6) English language instructor skills, 7) curriculum administration and instructional management, and 8) learning environment development. Interviews with five experts revealed that academic leadership should encompass direction setting, professional development, collaboration, and learning promotion, while integrating knowledge of language, teaching, and technology into practice. The expert evaluation indicated that all eight components demonstrated the highest level of appropriateness and feasibility, with curriculum administration and instructional management receiving the highest mean score ($M = 4.85$, $S.D. = 0.34$), while motivation received the lowest mean score ($M = 4.81$, $S.D. = 0.38$). The findings provided a framework for developing the academic leadership of English instructors and served as a foundation for professional development in higher education institutions.

Keywords: Academic Leadership, English Language Instructors, Thai Higher Education

บทนำ

ภาวะผู้นำของผู้สอนในสถาบันการศึกษาได้รับการยืนยันจาก York-Barr, J. & Duke, K. ซึ่งสังเคราะห์งานวิจัยตลอดสองทศวรรษและพบว่าภาวะผู้นำของครู (Teacher Leadership) คือกระบวนการที่ผู้สอนส่งอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารและชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยไม่จำเป็นต้องดำรงตำแหน่งบริหาร (York-Barr, J. & Duke, K., 2004) แนวคิดนี้ได้เริ่มขยายสู่บริบทอุดมศึกษาผ่านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Kinnunen, P. et al. ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับอุดมศึกษาคือกรอบกลุ่มภาวะผู้นำเชิงวิชาการในเชิงการกระจายอำนาจเชิงการศึกษาและเชิงการเปลี่ยนแปลงซึ่งต่างทำหน้าที่ขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน (Kinnunen, P. et al., 2024) สำหรับบริบทการสอนภาษาโดยเฉพาะตามที่ Reinders, H. et al. ได้ทำการทบทวนอย่างครอบคลุมและยืนยันว่าภาวะผู้นำของครูสอนภาษามีลักษณะพหุมิติที่ผสมผสานมิติเชิงการสอนและมิติเชิงบริหารจัดการเข้าด้วยกันอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (Reinders, H. et al., 2025)

นอกจากนี้ Wang, Y. & Fan, Z. ได้พิสูจน์จากการศึกษาระยะยาวแบบผสมวิธีว่าการมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการปฏิบัติส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาวิชาชีพของผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญ แม้ฐานความรู้ข้างต้นจะวางกรอบภาวะผู้นำทางวิชาการไว้อย่างกว้างขวาง (Wang, Y. & Fan, Z., 2025) แต่ Kinnunen, P. et al. ก็ยังชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำคัญขององค์ประกอบเหล่านี้ยังถูกนิยามในระดับนามธรรมและยังขาดความจำเพาะต่อสาขาวิชาทำให้ยาก

ต่อการนำไปพัฒนานโยบายหรือโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (Kinnunen, P. et al., 2024) และในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีดิจิทัลกำลังปรับโครงสร้างการอุดมศึกษาอย่างรวดเร็ว ซึ่ง Mishra, P. et al. เชื่อว่าผู้สอนต้องบูรณาการความรู้เนื้อหา ความรู้การสอนและความรู้เทคโนโลยีเข้าด้วยกัน (TPACK) (Mishra, P. et al., 2023) จึงทำให้ภาษาอังกฤษไม่ใช่เพียงแค่วิชาหนึ่งในหลักสูตรเท่านั้นแต่ยังเป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง ดังนั้นบทบาทของผู้สอนภาษาอังกฤษจึงยับยั้งจากการถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่การออกแบบระบบการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยภาวะผู้นำในเชิงรุก อย่างไรก็ตามมิติเครือข่ายวิชาชีพและมิติส่วนบุคคลยังไม่เคยถูกสังเคราะห์ให้เป็นกรอบภาวะผู้นำที่สมบูรณ์และจำเพาะต่อผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทอุดมศึกษา

สำหรับบริบทอุดมศึกษาไทยพบว่าผู้สอนภาษาอังกฤษในพื้นที่ชนบทของไทยต้องเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีซึ่งกำหนดรูปแบบการพัฒนาตนเองของผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญ (Boonmoh, A. & Kulavichian, I., 2025) ในขณะที่งานวิจัยไทยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีอยู่ยังคงศึกษาในกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักไม่ได้ศึกษาในกลุ่มผู้สอนระดับปฏิบัติการซึ่งกำลังหลักของระบบอีกทั้งบริบทด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในชั้นเรียนของไทย ด้วยเหตุนี้การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งสังเคราะห์และตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทอุดมศึกษาไทย ซึ่งมีความสำคัญทั้งในมิติวิชาการและมิติเชิงนโยบายเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวและผลการวิจัยจะเป็นฐานสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการออกแบบโปรแกรมพัฒนาผู้สอนภาษาอังกฤษที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงอันจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนและสมรรถนะของบัณฑิตไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทของการอุดมศึกษาไทย
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทของการอุดมศึกษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้แบ่งขั้นตอนการดำเนินวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทยตามแนวคิดของนักวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสารที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบันทึกการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ตามแนวทางของธีระนันต์ โมธรรม (ธีระนันต์ โมธรรม และคณะ, 2566) โดยดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล แยกหมวดหมู่ สังเคราะห์เนื้อหาและสรุปองค์ประกอบเบื้องต้น จากนั้นจึงนำองค์ประกอบที่ปรากฏจากหลายแหล่งมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและจัดทำเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อหาจุดร่วมที่สอดคล้องกัน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกองค์ประกอบที่ปรากฏตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป (≥ 3 ครั้ง)

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย โดยนำองค์ประกอบที่ได้รับการคัดเลือกในขั้นตอนที่ 1 มาเพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาอังกฤษ ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 3 คน
2. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาอังกฤษ ไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเป็นผู้บริหารและมีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงระบบในบริบทการอุดมศึกษาไทย
2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย โดยอาศัยผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม จากนั้นนำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของภาษา ความเหมาะสมของข้อความถามและความสอดคล้องของข้อความถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์ จัดระเบียบข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล หลังจากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้และสร้างข้อสรุปเบื้องต้นเพื่อกำหนดองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ โดยเริ่มจากการถอดเทปเสียงสัมภาษณ์แล้วทำการจัดระเบียบข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูลซึ่งกำหนดจากคำสำคัญในคำถามที่ใช้สัมภาษณ์หลังจากการจัดระเบียบข้อมูลแล้วได้สร้างข้อสรุปเบื้องต้นเพื่อกำหนดองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกองค์ประกอบที่ปรากฏตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป (≥ 3 ครั้ง)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย

1. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนทางด้านภาษาอังกฤษไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกหรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 3 คน

2. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ในด้านบริหารการศึกษาหรือทางด้านหลักสูตรและการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอกและดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของภาวະผู้นำทางวิชาการในบริบทการอุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2549) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาพัฒนาเป็นร่างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบจากนั้นนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของภาษา และความสอดคล้องของข้อความถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับวัตถุประสงค์อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นจึงนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวະผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทยและนำแบบประเมินที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมิน โดยเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากหรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เพื่อให้ได้องค์ประกอบภาวະผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย ดังนี้

4.51 ถึง 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด

3.51 ถึง 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก

2.51 ถึง 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับปานกลาง

1.51 ถึง 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับน้อย

1.00 ถึง 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาขององค์ประกอบภาวະผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวະผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า องค์ประกอบภาวະผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย 2) การพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ 3) การเป็นผู้นำ 4) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ 5) การสร้างแรงจูงใจ 6) ทักษะของผู้สอน 7) การบริหารหลักสูตรและการสอน และ 8) การสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษควรสะท้อนความสามารถในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายทางวิชาการ การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายทางวิชาการรวมทั้งเชื่อมโยงความรู้ภาษาอังกฤษกับศาสตร์การสอน การสร้างแรงจูงใจ การสนับสนุนการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ภาวะผู้นำทางวิชาการครอบคลุมทั้งการจัดการเรียนการสอนและการขับเคลื่อนการเรียนรู้และการพัฒนาทางวิชาการในบริบทอุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้รวม 38 พฤติกรรม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษา

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
1. การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย	ความสามารถของผู้สอนภาษาอังกฤษในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาการและบริบทของผู้เรียน ตลอดจนสามารถสื่อสารและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์นั้นร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง	1. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐาน เช่น CEFR 2. วางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด 3. สื่อสารเป้าหมายและทิศทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจตรงกัน 4. ทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานเพื่อขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของหลักสูตรหรือสาขาวิชา 5. ทบทวนและปรับเป้าหมายการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบท
2. การพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ	กระบวนการที่ผู้สอนภาษาอังกฤษแสวงหาและพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ การทำวิจัย การเรียนรู้ด้วยตนเองและการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนของตน	1. เข้าร่วมการอบรม สัมมนาหรือประชุมวิชาการด้านการสอนภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ 2. ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง 3. ศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 4. สะท้อนคิดและทบทวนผลการสอนของตนเองเพื่อนำไปปรับปรุง 5. นำผลจากการพัฒนาตนเองไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง
3. การเป็นผู้นำ	ความสามารถของผู้สอนภาษาอังกฤษในการเป็นแบบอย่างที่ดีที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อเพื่อนร่วมงานและผู้เรียน กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ ตลอดจนสามารถโน้มน้าวและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	1. เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบในวิชาชีพครู 2. กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจในการจัดการเรียนการสอน 3. ริเริ่ม สร้างแรงบันดาลใจและผลักดันแนวคิดหรือแนว ปฏิบัติใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 4. รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและนำมาปรับใช้อย่างสร้างสรรค์
4. การสร้างชุมชนการเรียนรู้	ความสามารถของผู้สอนภาษาอังกฤษในการส่งเสริมและมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างผู้สอน ทั้งภายในและภายนอกสถาบันผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอน	1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การสอนและให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมวิชาชีพเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน 2. เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ 3. ทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน 4. สร้างและรักษาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานหรือสถาบันภายนอกเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพและการจัดการเรียนการสอน

**ตารางที่ 1 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอน
ภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษา (ต่อ)**

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
5. การสร้าง แรงจูงใจ	ความสามารถของผู้สอนภาษาอังกฤษ ในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ ผู้เรียนและเพื่อนร่วมงานเกิดความ มุ่งมั่นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยผ่านการเสริมแรงเชิงบวก การให้ ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์และการ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้	1. ให้กำลังใจและเสริมแรงเชิงบวกแก่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ 2. ให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นการพัฒนา ของผู้เรียน 3. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทายและน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจ 4. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและปลอดภัยทางจิตใจ 5. เสริมสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (self- efficacy) ให้แก่ผู้เรียน
6. ทักษะของ ผู้สอน	ความสามารถของผู้สอนภาษาอังกฤษ ในการใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว มีความรู้เชิงลึกด้าน เนื้อหาวิชาและวิธีการสอน สามารถ ออกแบบการสอน รวมถึงการถ่ายทอด ความรู้ตลอดจนปรับวิธีการสอนให้ เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง กัน	1. ใช้ภาษาอังกฤษในการสอน การสื่อสารและการอธิบายเนื้อหาได้ อย่างถูกต้องชัดเจนและเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน 2. แสดงความรู้เชิงลึกด้านภาษาอังกฤษและเนื้อหาวิชาและสามารถ อธิบายแนวคิด หลักภาษาและประเด็นที่ซับซ้อนได้อย่างถูกต้อง 3. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชาและความต้องการของผู้เรียน 4. สามารถถ่ายทอดความรู้และใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 5. ปรับวิธีการสอน สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความ แตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของผู้เรียน
7. การบริหาร หลักสูตรและ การสอน	ความสามารถของผู้สอนภาษาอังกฤษ ในการวางแผน จัดการและประเมินผล หลักสูตรรวมถึงกระบวนการจัดการ เรียนการสอนให้สอดคล้องกับ มาตรฐานและความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนการบริหารทรัพยากรและการ ติดตามผลอย่างเป็นระบบ	1. ออกแบบและพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ กำหนด 2. บริหารจัดการเวลาและทรัพยากรการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ 3. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 4. ปรับปรุงเนื้อหาหรือวิธีการสอนให้ทันสมัยตามความต้องการของผู้เรียน 5. ติดตามและนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
8. การสร้าง สิ่งแวดล้อม การเรียนรู้	ความสามารถของผู้สอนภาษาอังกฤษ ในการจัดสภาพแวดล้อมทั้งทาง กายภาพและทางจิตวิทยาให้เอื้อต่อการ เรียนรู้ภาษาอังกฤษส่งเสริมการมีส่วน ร่วมและปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนตลอดจนบูรณาการ เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ หลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ	1. จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ 2. ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ในชั้นเรียน 3. สร้างบรรยากาศชั้นเรียนที่เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่าง ของผู้เรียน 4. บูรณาการแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อสนับสนุน การเรียนรู้ 5. ปรับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบท และความต้องการของผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

ตารางที่ 2 ตารางประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย

องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล
1.การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย	4.92	0.26	มากที่สุด	4.89	0.30	มากที่สุด
2.การพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ	4.89	0.30	มากที่สุด	4.85	0.34	มากที่สุด
3. การเป็นผู้นำ	4.84	0.35	มากที่สุด	4.81	0.38	มากที่สุด
4. การสร้างชุมชนการเรียนรู้	4.87	0.32	มากที่สุด	4.84	0.36	มากที่สุด
5. การสร้างแรงจูงใจ	4.81	0.38	มากที่สุด	4.77	0.41	มากที่สุด
6. ทักษะครูผู้สอนภาษาอังกฤษ	4.90	0.28	มากที่สุด	4.87	0.32	มากที่สุด
7. การบริหารหลักสูตรและการสอน	4.94	0.23	มากที่สุด	4.91	0.27	มากที่สุด
8. การสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้	4.85	0.34	มากที่สุด	4.82	0.37	มากที่สุด
รวม	4.88	0.31	มากที่สุด	4.85	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทย พบว่า โดยภาพรวมองค์ประกอบมีความเหมาะสม ($M = 4.88$, $S.D. = 0.31$) และความเป็นไปได้ ($M = 4.85$, $S.D. = 0.34$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การบริหารหลักสูตรและการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดทั้งด้านความเหมาะสม ($M = 4.94$, $S.D. = 0.23$) และด้านความเป็นไปได้ ($M = 4.91$, $S.D. = 0.27$) รองลงมา ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ($M = 4.92$, $S.D. = 0.26$; $M = 4.89$, $S.D. = 0.30$) และ ทักษะครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ($M = 4.90$, $S.D. = 0.28$; $M = 4.87$, $S.D. = 0.32$) ตามลำดับ ส่วนการสร้างแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดทั้งด้านความเหมาะสม ($M = 4.81$, $S.D. = 0.38$) และด้านความเป็นไปได้ ($M = 4.77$, $S.D. = 0.41$) ทั้งนี้ ทุกองค์ประกอบได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทยประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย การพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ การเป็นผู้นำ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจ ทักษะของผู้สอน การบริหารหลักสูตรและการสอนและการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาร่วมกับนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ พบว่าองค์ ประกอบดังกล่าวครอบคลุมทั้งระดับบุคคล การจัดการเรียนรู้และความร่วมมือทางวิชาชีพโดยมีจุดร่วมกันคือการนำความเชี่ยวชาญของผู้สอนไปใช้เพื่อกำหนดทิศทางและยกระดับการเรียนรู้มากกว่าการใช้อำนาจตามตำแหน่ง นอกจากนี้การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายยังแสดงถึงบทบาทของผู้สอนในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐาน เช่น การใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการสอนและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจนควบคู่กับการสื่อสารเป้าหมายดังกล่าวแก่ผู้เรียนและการทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถทบทวนและปรับเป้าหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอซึ่งสะท้อนได้ว่าวิสัยทัศน์เป็นความสามารถในการแปลงทิศทางทางวิชาการให้เป็นเป้าหมายและการปฏิบัติที่ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kinnunen, P. et al. ที่กล่าวว่าอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาสามารถแสดงบทบาทผู้นำได้ผ่านการออกแบบ

หลักสูตรและการกำหนดแนวทางการเรียนรู้โดยไม่จำเป็นต้องดำรงตำแหน่งบริหาร (Kinnunen, P. et al., 2024) ขณะเดียวกันทักษะของผู้สอนและการพัฒนาวิชาชีพยังถือเป็นรากฐานสำคัญที่เกื้อหนุนภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยทักษะของผู้สอนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมความรู้ด้านภาษาและเนื้อหา การออกแบบการเรียนรู้ การเลือกใช้วิธีสอนที่หลากหลายตลอดจนความสามารถในการปรับการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทและความแตกต่างของผู้เรียน

นอกจากนี้ การพัฒนาวิชาชีพยังเป็นกระบวนการที่ช่วยต่อยอดความสามารถดังกล่าวโดยผ่านการอบรม การทำวิจัยและการศึกษาดูงานรวมถึงการสะท้อนคิดเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติจริง ดังนั้นทั้งสององค์ประกอบจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องกล่าวคือความรู้และทักษะที่ผู้สอนมีอยู่ช่วยให้สามารถจัดการเรียนรู้และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่การพัฒนาวิชาชีพจะช่วยส่งเสริมและยกระดับความสามารถเหล่านั้นให้ก้าวทันความต้องการของผู้เรียนและบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Reinders, H. et al. ที่ให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญและการพัฒนาวิชาชีพของครูสอนภาษาต่างประเทศ (Reinders, H. et al., 2025) อีกด้านหนึ่งผลการวิจัยสะท้อนว่าภาวะผู้นำทางวิชาการไม่ได้เกิดจากความสามารถของผู้สอนเพียงลำพังแต่ยังเกิดจากการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแลกเปลี่ยนความรู้และการสร้างอิทธิพลเชิงบวกต่อผู้อื่นโดยมีความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ ความริเริ่มและการเปิดรับความคิดเห็น อันเป็นฐานสำคัญของการแสดงออกถึงการเป็นผู้นำซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับ Ghamrawi, N. et al. ที่พบว่าการเรียนรู้บทบาทผู้นำของอาจารย์ใหม่เกิดจากคำแนะนำและแบบอย่างของเพื่อนร่วมงาน (Ghamrawi, N. et al., 2024) ขณะที่การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การทำงานร่วมกันและเครือข่ายทางวิชาการ กล่าวคือความรู้และประสบการณ์ของผู้สอนสามารถแลกเปลี่ยนและต่อยอดเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wang, Y. & Fan, Z. ที่เน้นบทบาทของเครือข่ายวิชาชีพและชุมชนแห่งการปฏิบัติต่อการพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง (Wang, Y. & Fan, Z., 2025) ในขณะเดียวกันการบริหารหลักสูตรและการสอนยังสะท้อนบทบาทของผู้สอนในการนำเป้าหมายทางวิชาการไปสู่การจัดการเรียนรู้ผ่านการวางแผนหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสม และการปรับการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความแตกต่างของผู้เรียน ดังนั้นองค์ประกอบนี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างทิศทางและเป้าหมายทางวิชาการกับการปฏิบัติจริงในชั้นเรียน โดยผู้สอนต้องนำความรู้และความเชี่ยวชาญมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ การสร้างแรงจูงใจและการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ยังสะท้อนถึงบทบาทของผู้สอนในการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งการเสริมแรงและการให้ข้อมูลย้อนกลับ การออกแบบกิจกรรมที่ทำนายตลอดจนการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ประเด็นนี้สะท้อนว่าภาวะผู้นำทางวิชาการไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความรู้หรือการปฏิบัติของผู้สอนแต่ยังครอบคลุมความสามารถในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและพัฒนาตนเองซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนภาษาอังกฤษที่ต้องอาศัยการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Shah, S. R. A., & Eusafzai, H. A. K. ที่พบว่าภาวะผู้นำของครูผู้สอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น (TESOL) มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาวิชาชีพและแรงจูงใจภายในในบริบทของสถาบัน (Shah, S. R. A. & Eusafzai, H. A. K., 2024) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าภาวะผู้นำของผู้สอนมีความเกี่ยวข้องทั้งกับการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านร่วมกันพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษมีลักษณะเชื่อมโยงกันเป็นระบบโดยเริ่มจากการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย การพัฒนาความเชี่ยวชาญและการนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและสภาพแวดล้อมรวมถึงความร่วมมือที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความสามารถของผู้สอนแต่ครอบคลุมถึงการนำความรู้และความเชี่ยวชาญไปพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำ

เพื่อการเรียนรู้ (leadership for learning) ซึ่งมองว่าผู้สอนสามารถมีบทบาทในการนำการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นโดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะบทบาทหรือตำแหน่งบริหาร (Lovett, S. & Andrews, D., 2011) ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษจึงควรพิจารณาจากพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจไปจนถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเชี่ยวชาญของผู้สอนจะมีคุณค่ามากขึ้นเมื่อสามารถนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นกระบวนการที่เกิดจากการปฏิบัติและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยผู้สอนไม่เพียงถ่ายทอดความรู้แต่ยังขับเคลื่อนการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพโดยเปลี่ยนความเชี่ยวชาญให้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงและการเติบโตร่วมกันของผู้เรียน เพื่อนร่วมวิชาชีพและชุมชนการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

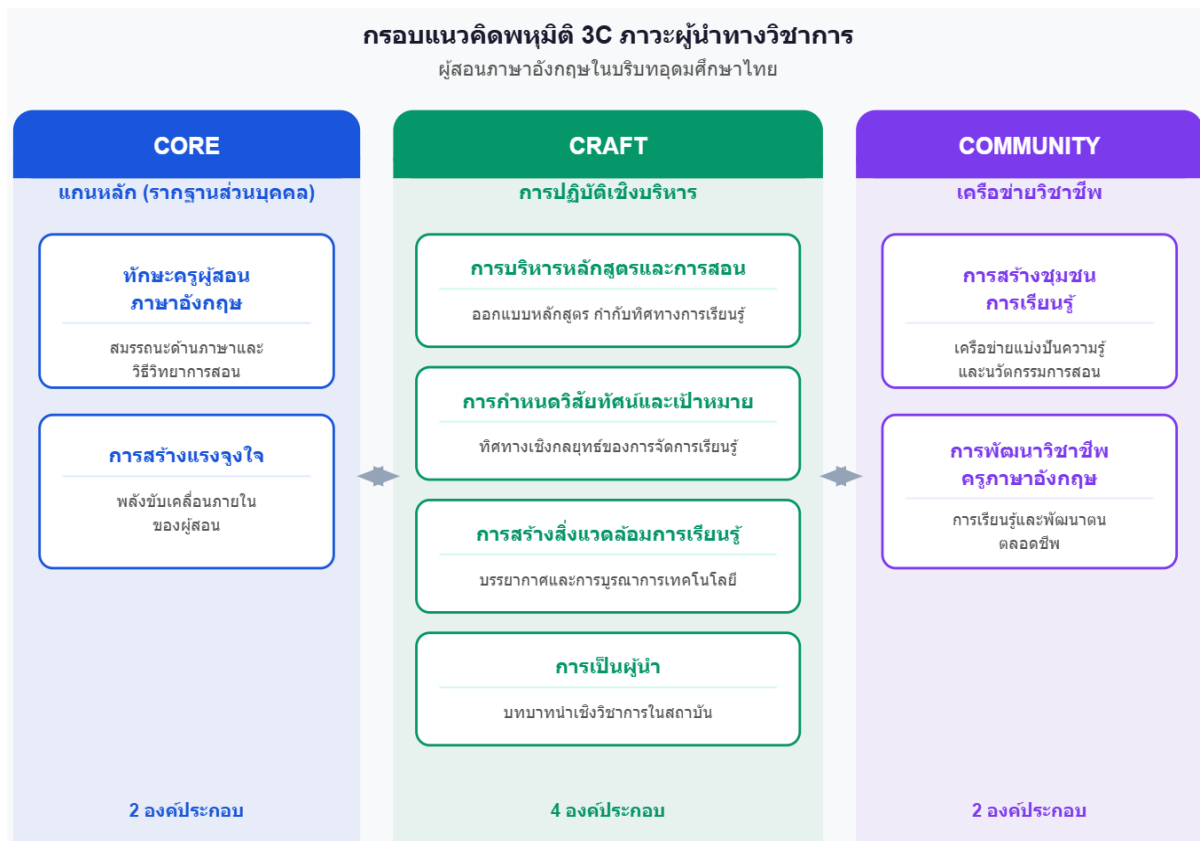
จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบกรอบแนวคิดพหุมิติ 3C ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทอุดมศึกษาไทย ซึ่งจัดกลุ่มองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านและแบ่งออกเป็น 3 มิติตามหน้าที่เชิงบทบาท ดังนี้

มิติที่ 1 แกนหลัก (Core) เป็นรากฐานส่วนบุคคลของผู้สอน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะครูผู้สอนภาษาอังกฤษและการสร้างแรงจูงใจซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนที่ทำให้ผู้สอนมุ่งมั่นพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

มิติที่ 2 การปฏิบัติเชิงบริหาร (Craft) เป็นชุดทักษะที่ผู้สอนใช้แปลงศักยภาพส่วนบุคคลสู่ผลลัพธ์จริงในชั้นเรียนและสถาบัน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและการสอน การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย การสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้และการเป็นผู้นำ

มิติที่ 3 เครือข่ายวิชาชีพ (Community) เป็นกลไกที่ขยายผลของภาวะผู้นำออกเกินกว่าตัวบุคคล ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างชุมชนการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ

กรอบแนวคิดนี้เสนอมุมมองใหม่ที่บูรณาการมิติส่วนบุคคล มิติการบริหารจัดการและมิติเครือข่ายวิชาชีพให้เป็นกรอบเดียวที่จำเพาะต่อผู้สอนภาษาอังกฤษระดับอุดมศึกษาไทย ซึ่งสามารถนำไปเป็นฐานในการพัฒนาเครื่องมือวัดโปรแกรมพัฒนาบุคลากรและนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับสถาบันต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดพหุมิติ 3C ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทอุดมศึกษาไทย แสดงการจัดกลุ่มองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านออกเป็น 3 มิติที่หนุนเสริมกัน ได้แก่ แกนหลัก (Core) การปฏิบัติเชิงบริหาร (Craft) และเครือข่ายวิชาชีพ (Community)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษในบริบทการอุดมศึกษาไทยโดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก และ 38 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย 2) การพัฒนาวิชาชีพครูภาษาอังกฤษ 3) การเป็นผู้นำ 4) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ 5) การสร้างแรงจูงใจ 6) ทักษะครูผู้สอนภาษาอังกฤษ 7) การบริหารหลักสูตรและการสอน และ 8) การสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่าองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นโครงสร้างหลายมิติที่ครอบคลุมการกำหนดทิศทาง การพัฒนาวิชาชีพ การบริหารจัดการทางวิชาการ การจัดการเรียนรู้และการสร้างความร่วมมือทางวิชาชีพ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำองค์ประกอบดังกล่าวไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้สอน วางแผนพัฒนาวิชาชีพและประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการได้ ในขณะเดียวกันการวิจัยในอนาคตควรพัฒนาแบบวัดจากองค์ประกอบที่ได้และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันย้อนรวมถึงนำไปทดลองใช้กับผู้สอนภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ธีระนันต์ โมธรรม และคณะ. (2566). องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(3), 77-92.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2549). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- Boonmoh, A. & Kulavichian, I. (2025). Self-directed professional development of Thai pre-service English teachers in rural Thailand: Adapting to limited resources and technology integration. *Australian Journal of Applied Linguistics*, 8(4), 103076. <https://doi.org/10.29140/ajal.v8n4.103076>.
- Ghamrawi, N. et al. (2024). Teacher leadership in higher education: Why not? *Cogent Education*, 11(1), 2366679. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2366679>.
- Kinnunen, P. et al. (2024). Bringing clarity to the leadership of teaching and learning in higher education: A systematic review. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 16(1), 265-280.
- Lovett, S. & Andrews, D. (2011). Leadership for learning: What it means for teachers. In T. Townsend & J. MacBeath (Eds.), *International handbook of leadership for learning* (pp. 719-740). London: Springer.
- Mishra, P. et al. (2023). TPACK in the age of ChatGPT and generative AI. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 39(4), 235-251.
- Reinders, H. et al. (2025). Conceptualizations of and research on language teacher leadership: A scoping review. *TESOL Journal*, <https://doi.org/10.1002/tesj.70007>.
- Shah, S. R. A. & Eusafzai, H. A. K. (2024). Exploring teacher leadership: A study of leadership practices among TESOL professionals in the Arab world. *Forum for Education Studies*, 2(1), 395. <https://doi.org/10.59400/fes.v2i1.395>.
- Wang, Y. & Fan, Z. (2025). The impact of communities of practice on professional development among Chinese teachers: A mixed-methods longitudinal study. *SAGE Open*, 15(3). <https://doi.org/10.1177/21582440251359824>.
- York-Barr, J. & Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316.